Sosiaali- ja terveysministeriö

HE laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja sosiaalihuoltolain 22 a §:n muuttamisesta

Maija Iles
Hallitusneuvos
14.11.2024

Esityksen tausta ja valmistelu

- Esityksen taustalla on vuoden 2024 alussa voimaan tulleen valvontalain (741/2023) mukainen rekisteröintimenettely
  - Rekisteröinti on edellytys palvelujen tuottamiselle. Menettely on uusi erityisesti sellaisille palveluntuottajille, jotka pystyivät aiemmin aloittamaan toimintansa tehtyään ilmoituksen aluehallintovirastolle.
  - Julkiset palveluntuottajat rekisteröidään 1.1.2026-31.12.2028.
  - Kotoutumislain perusteella toimivista perheryhmäkodeista tulee 1.1.2025 sosiaalipalveluja, joiden yksityiset palveluntuottajat ja niiden palveluyksiköt tulee rekisteröidä.
- Rekisteröintimenettely on ruuhkautunut
  - Taustalla Soteri-rekisterin käyttöönotto ja lisääntyneet hakemusmäärät sekä menettelyn uutuus palveluntuottajille. Merkittävä osuus ruuhkautuneista hakemuksista on itsenäisten ammatinharjoittajien ja ns. yksinyrittäjien.
  - Soteri-rekisteriä, hakemuskäsittelyä ja asiakasohjausta on kehitetty ja hakemusten käsittelyyn on ohjattu lisävoimavaroja mutta hakemuksia on edelleen vireillä paljon ja käsittelyajat ovat pitkiä.
- Esitys on valmisteltu kiireellisesti virkatyönä STM:ssä yhteistyössä valvontaviranomaisten ja keskeisien ministeriöiden kanssa.

Esityksen tavoitteet

- mahdollistaa elinkeinon harjoittaminen pienimuotoisessa, asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta vähäriskisessä palveluntuotannossa rekisteröintimenettelyn ollessa ruuhkautunut
- turvata henkilöstön ja palvelujen saatavuutta
- mahdollistaa rekisteröintimenettelyn kehittäminen ja vakiinnuttaminen ennen kuin hakemusten käsittelyn on tarkoitus siirtyä 2026 alussa uudelle valtakunnalliselle Lupa- ja valvontavirastolle
- turvata jo toiminnassa olevien yksityisten perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden toiminnan katkeamaton jatkuminen perheryhmäkotitoimintana vuoden 2025 alussa.

Keskeiset ehdotukset

1) Väliaikainen mahdollisuus aloittaa toiminta tai toteuttaa jo rekisteröityyn toimintaan olennainen muutos ennen rekisteröintipäätöstä

- Soveltamisala:
  - palveluntuottajat, joiden asiakas- ja potilastyöhön osallistuva henkilöstö muodostuu yhdestä henkilöstä, palveluntuottajan oikeudellisesta muodosta riippumatta
  - pl. palveluntuottajat, joiden toimialaan kuuluu palvelujen antaminen alaikäiselle ja joiden on toimitettava ensi kerran rekisteröintiä varten valvontaviranomaiselle muun kuin työsopimussuhteiseen henkilöstöön kuuluvan ote rikosrekisteristä
- Edellytykset toiminnan aloittamiselle ja muutoksen toteuttamiselle
  - palveluntuottaja on tehnyt laissa tarkoitetun hakemuksen ja antanut laissa säädetyt tiedot rekisteröintiä varten
  - palveluntuottaja noudattaa valvontalaissa ja muualla lainsäädännössä sille ja sen toiminnalle asetettuja edellytyksiä ja vaatimuksia
- Palveluntuottajan itsensä vastuulla olisi arvioida sääntelyn soveltuvuus sen toimintaan sekä varmistaa ennen toiminnan aloittamista, että se täyttää toiminnan aloittamisen edellytykset.

- Menettelyn oikeusvaikutukset:
  - Ehdotetun sääntelyn nojalla toimintansa aloittanutta/muutoksen toteuttanutta olisi pidettävä rekisteröityneenä sovellettaessa muuta lainsäädäntöä.
  - Oikeus tuottaa palveluja olisi viime kädessä riippuvainen rekisteröintipäätöksestä: jos päätös on hylkäävä, oikeus päättyy ja toiminta tulee keskeyttää.
- Säännökset menettelyn kiertämisen ehkäisemiseksi
  - Jos palveluntuottaja on jo kertaalleen saanut hylkäävän päätöksen, palveluntuottajan uuteen hakemukseen sovellettaisiin normaalia rekisteröintimenettelyä.
  - Arvioitaessa sitä, onko kyseessä saman palveluntuottajan uusi hakemus, voitaisiin ottaa huomioon valvontalain 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut henkilöt, joilla on voinut olla merkitystä arvioitaessa toisen palveluntuottajan luotettavuutta.
- Voimassaoloaika 1.2.2025 – 31.12.2026
  - Väliaikaista sääntelyä sovellettaisiin myös 1.2.2025 vireillä oleviin hakemuksiin.
  - Hakemus tulisi olla tehty ja toiminta aloitettu 31.12.2026 mennessä, jolloin toimintaa voidaan jatkaa kunnes lain mukainen rekisteröintipäätös on tehty.

2) Julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvoitteen lykkääminen kahdella vuodella

- Tiedot rekisteröintiä varten tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle ennen 1.1.2028
- tiedot tallennetaan Soteri-rekisteriin maksutta 31.12.2030 mennessä

3) Siirtymäsäännökset yksityisten perheryhmäkotien rekisteröimiselle

- yksityinen palveluntuottaja saisi jatkaa kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 28 §:ssä tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön toimintaa sosiaalihuoltolain 22 a §:ssä tarkoitettuna perheryhmäkodin toimintana kunnes rekisteröintipäätös on tehty
- palveluntuottajan olisi tehtävä laissa tarkoitettu hakemus ja annettava laissa säädetyt tiedot rekisteröintiä varten viipymättä vuoden 2025 alussa
- palveluntuottajan olisi muutoin noudatettava valvontalain säännöksiä

4) Säädösviittauksen päivitys sosiaalihuoltolakiin

- 22 a §, joka tulee voimaan 1.1.2025 (L 682/2023): laki yksityisestä terveydenhuollosta -> valvontalaki.

➢ **Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025 kun yksityisiä perheryhmäkoteja koskeva valvontalain mukainen rekisteröintivelvollisuus tulee voimaan**

Pääasialliset vaikutukset

- Esitys rohkaisisi pienimuotoista yrittäjyyttä suhteessa nykytilaan, pl. lasten kanssa työskenteleminen.
- Esityksellä ei kevennettäisi rekisteröintimenettelystä palveluntuottajalle aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Palveluntuottaja kantaisi myös riskin toiminnan aloittamisesta ennen rekisteröintipäätöstä.
- Myönteisiä vaikutuksia myös hyvinvointialueisiin ja muihin palvelunjärjestäjiin, jotka hankkivat henkilöstöä ja palveluja soveltamisalaan kuuluvilta palveluntuottajilta.
- Esitys voi parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ja palvelujen saatavuutta. Toisaalta esitykseen liittyy riskejä asiakas- ja potilasturvallisuudelle.
- Esitys ei vähentäisi tai keventäisi valvontaviranomaisten hakemuskäsittelyä tai valvontatehtäviä.
- Esitys edellyttäisi tietojärjestelmämuutoksia ja aiheuttaisi lisätyötä mm. lisääntyneen ohjaustarpeen myötä -> lisätyö voisi ainakin tilapäisesti pidentää muiden hakemusten käsittelyaikaa.
- Julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvollisuuden lykkääminen mahdollistaisi rekisteröintimenettelyn kehittämisen ja vakiinnuttamisen, jolla voi olla pidemmällä aikavälillä elinkeinon harjoittamista turvaava vaikutus. Toisaalta yksityiset palveluntuottajat vastaisivat pidempään yksin rekisteröintimenettelyn aiheuttamasta hallinnollisesta taakasta ja kustannuksista.
- Esitys turvaisi ilman huoltajaa maassa olevien lasten hoivan jatkuvuutta lapselle tutussa perheryhmäkodissa.

5 §

Oikeus tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja

Sen estämättä mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, palveluntuottaja, jonka 9 §:ssä tarkoitettu asiakas- ja potilastyöhön osallistuva henkilöstö muodostuu yhdestä henkilöstä ja joka on tehnyt 16 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut hakemukset ja antanut mainituissa momenteissa tarkoitetut tiedot palveluntuottajaksi rekisteröintiä ja palveluyksikön rekisteröintiä varten, saa aloittaa toimintansa tai toteuttaa muutoksen noudattaen tämän lain säännöksiä, kunnes 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteröintipäätös on tehty. Tämän momentin nojalla toimintansa aloittanutta tai muutoksen toteuttanutta palveluntuottajaa ja sen palveluyksikköä on pidettävä tämän lain mukaisesti rekisteröitynä sovellettaessa muuta lainsäädäntöä. Jos päätös on hylkäävä, oikeus jatkaa päätöksen alaista toimintaa päättyy. Tällöin palveluntuottajan uuteen hakemukseen sovelletaan tämän pykälän 1 ja 2 momentin säännöksiä. Jos palveluntuottaja on oikeushenkilö, 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut henkilöt voidaan ottaa huomioon arvioitaessa sitä, onko kyse aiemmin hylkäävän päätöksen saaneen palveluntuottajan uudesta hakemuksesta.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta sellaiseen palveluntuottajaan, jonka on ensi kerran annettava palveluyksikön rekisteröintiä varten hakemuksessa 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetut tiedot.

52 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024. Valtion mielisairaaloiden, Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen, Vankiterveydenhuollon yksikön, valtion liikelaitoksen, hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin, HUS-yhtymän, itsenäisen julkisoikeudellisen laitoksen taikka evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon tai edellä mainittujen kirkkojen seurakunnan tai seurakuntayhtymän osalta lain 3 luku tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta *2028*.

Tässä laissa säädetyn estämättä yksityinen palveluntuottaja saa jatkaa kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 28 §:ssä tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön toimintaa sosiaalihuoltolain 22 a §:ssä tarkoitettuna perheryhmäkodin toimintana 1 päivästä tammikuuta 2025 alkaen noudattaen tämän lain säännöksiä, kunnes 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteröintipäätös on tehty. Edellä tarkoitetun palveluntuottajan on tehtävä 16 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut hakemukset ja annettava mainituissa momenteissa 42 tarkoitetut tiedot valvontaviranomaiselle palveluntuottajaksi rekisteröintiä ja palveluyksikön rekisteröintiä varten viipymättä sen jälkeen, kun palveluntuottaja alkaa tuottaa sosiaalihuoltolain 22 a §:ssä tarkoitettua perheryhmäkodin toimintaa.

56 §

Julkisten palveluntuottajien rekisteröinti

Edellä 52 §:n 1 momentissa tarkoitettu julkinen palveluntuottaja saa 5 §:n estämättä jatkaa toimintaansa 1 päivän tammikuuta 2024 jälkeen noudattaen tämän lain säännöksiä. Julkisen palveluntuottajan on annettava valvontaviranomaiselle 16 §:ssä tarkoitetut tiedot ennen tämän lain 3 luvun voimaantuloa 1 päivänä tammikuuta *2028*. Tiedot tallennetaan valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin (Soteri) maksutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta *2030*.

Jos 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus tehdään 1 päivän tammikuuta *2028* jälkeen tai mainitussa momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisen jälkeen julkisen palveluntuottajan toimintaan tulee olennaisia muutoksia taikka julkinen palveluntuottaja rekisteröi uuden palveluyksikön, tällaisen ilmoituksen käsittelyyn sovelletaan 5 §:ää ja 3 lukua